

Samuli Paulaharju reiste i Nord-Norge på 1920- og 1930-tallet. I boka *Ruijan suomalaisia* skrev han bl.a. om husdyrhold i Børselv. Den første utgaven kom ut i 1928. Dette utdraget er fra 2. utgave som kom i 1985.

"Lehmiä oli joka talossa, olipa sellaisiakin "hirmuisen" rikkaita äijiä kuin Rasti-Niilesraukka, jolla oli kymmenen lehmää hirsinavetassa, ja rikas oli Leirpollin Anttikin viiden, kuuden lehmän isäntänä. Vaikka rikkaana nykyinenkin Pyssyjoki pitää itseään omistaessaan kolme, neljä lehmää taloa kohden sekä, useat, hevosenkin. Lampaikin, *Jenniä, Repoa, Hanhea, Riekkoa, Koppelo*a pikku *lipoineen* oli pyssyjokelaisella kymmenkuntakin hyvässä talossa, mutta keituria kylä ei ole koskaan rakastanut, se kun on kovin kolo elävä, kun sillä on karvat ja sarvet sekä lihassa itsenlainen maku, ja maitokin niin äitelää eikä makeaa kuten lampaanmaito. Eikä liioin ole sikaa suosittu, koska se on niin hirveä elukka, että tarpoo ravassa silmiin saakka.

Kesäksi kylä vei karjansa, *Railikit, Tähikit, Kirjot, Kukkaset, Muarjat, Helmikit, Punakorvat, Tuorikit, Punikit, Joukhaiset, Junit, Helunat, Maaruusut, Fiikunat* ja *Stiernat* sekä lampaat ylös jokivarren suurille tunturivuomille, parin neljänneksen päähän. Siellä, tiheiden leppäoutain laidassa, *kesäpaikoilla*, oli pirttikansan ja karjakansan

hyvä olla. Turvekodassa ja turvenavetassa asusteltiin ja vuoro vuoroonsa käytiin karjaa paimentamassa, sillä villimetsä oli vieressä sekä hukkia metsät ja tunturit täynnä. Kesämailla kirnuta huiduttiin voitakin kolmet, neljät vieot, ja sitten syksyllä miehet isoilla purjeveneillä kävivät voita myymässä Aavannuorassa vuonon suulla.

Karjan joukossa asteli arvokkaana *purrikin*, jolla oli muutakin tehtävää kuin rykiminen. Purri oli Pyssyjoen jokapäiväinen juto. Alkuäijät ajoivat aivan sonnilla. Vasta nykyisten ukkojen rajasta on ruvettu ruokkimaan hevosta ja sillä ajelemaan pitkiä taipaleita, kuten Lemminjoen joulukirkkoon pitkin vuonoa, joka tavallisesti jäätyni Kiksiniemen seutuja myöten. Mutta kotiajot toimitettiin purrilla. Se sai kiskoa puut metsästä, samoin heinät niityiltä. Vanhat pitivätkin purrin ruokkimista paljoo parempana kuin hevosen ruokkoa. Purrin kun syötti, niin se ryki karjan, ja sillä sai ajaa monta vuotta sekä lopuksi siitä sai syötävää koko talveksi. Ja kun sonni oli täydessä tākässä, se oli paksu ja ymmyrkäinen kuin ryssän jauhosäkki, jopa yhtä luja kuin hevonen. Palon Pietarikin, puhuvainen mies Palonjoella, on ajellut purrilla, vaikka Yli-Suomesta tulijat ovat soimanneetkin häntä *roskahännän katteeniksi*, ja Oulan-Jouni on aina pitänyt purria parhaana veturinaan. Ajeli Jouni viimeksi oikein isäntäjudolla, viisivuotisella rykivällä karjasonnilla. Mutta suuri navettaäijä tuli viimein niin villiksi, ettei enää kestänyt isäntäänsä, vaan äkääntyi

puskemaan, kun Jouni sillä ajatti navetanloorista parren alta *rieskaa* perunamaalle. Jounin täytyi veturilleen todistaa: "Ei kuin sie semmoinen olet, niin mie sun tapan!" Ukko kutsuikin paikalla outaherran, joka ampui vetäjän. Sitten Jounin täytyi itse kiskoa rieskansa perunapellolle sekä heinämaille. Valkeissa villaisissa lapintakeissaan vanha Jouni vain työskenteli purrintöissä.

Lampaiden villoista entisetkin emännät kutoivat ja laittoivat sekä omat että miesten puvut."

Samuli Paulaharju: *Ruijan suomalaisia*. Toinen painos. Porvoo 1985.

Kyr fantes det på alle gårder, og det fantes også "fryktelig" rike gubber, så som *Rastin-Niles*, som hadde opp til ti kyr i tømmerfjøset. Rik var også *Antti* i Leirpollen med sine fem, seks. Men i dag anser man seg som rik i Børselv med tre, fire kyr per gård, og mange har også en hest.

Også sauer, som kunne hete *Jenni, Repo, Hanhi, Riekk* eller *Koppelo*, med små lam, kunne en bedre gård i Børselv holde ti av eller flere. Men geita har aldri vært elsket i bygda, for den er et så nifst dyr med ragg og horn, og med en ekkel smak på kjøttet, og melken er attpå til smakløs og ikke søt som sauemelken. Heller ikke grisen er populær, ettersom det er så stygt et dyr som vasser i søle opp til øynene.

Om sommeren førte man kyrne - *Railikki, Tähikki, Kirjo, Kukkanen, Muarja, Helmikki, Punakorva, Tuorikki, Punikki, Joukhainen, Juni, Heluna, Maaruu*su, *Fiikuna* og *Stierna* - og sauene oppover elven til de store fjelldalene et par kvartmil unna. Der, inntil det tette orekrattet på *kesäpaikka*, sommerstedet, var det trivelig for både for husbeboere og fjøsbeboere. Man bodde i torvgammer og torvfjøs, og gjetet dyrene etter tur. For den ville skogen stod like ved og skog og fjell var fulle av ulv. På sommerstedet kjernet man smør også, både tre og fire vekter,

som karene siden tok ombord på store seilbåter om høsten og solgte i Aavannuora ved fjordmunningen.

Sammen med buskapen vandret også oxen, som hadde mye annet å gjøre enn å avle kalver. Oksen var Børselvs daglige trekkdyr. De gamle kjørte alt med okse. Først i de nålevendes tid har man begynt å holde hest og kjøre lange veier med den, så som langsetter fjorden til julegudstjeneste i Lakselv. Fjorden pleier å fryse nesten til Børselvnes. Men hjemmekjøringen ble gjort med okse. Den måtte trekke veden fra skogen og høyet fra slåttene. De gamle mente at det var betydelig bedre å føre en okse enn å holde hest. Hadde man okse, så bedekket den kyrne, man kunne kjøre med den i flere år og til slutt spise av den en hel vinter. Og en velnært og fullvoksen okse var tykk og rund som en russisk melsekk og i blant like sterk som en hest.

Palon-Pietari, en talefør kar fra Brennelv, har kjørt med okse, selv om nykomlinger fra Finland har kalt ham for *roskahännän kaptteeni*, møkkhale-kaptein, og Oulan-Jouni har alltid betraktet oxen som sitt beste trekkdyr. Sist hadde Jouni en skikkelig stordrager, en femårig okse i sine beste avlsår. Men denne store fjøsherren ble så vill av seg at han til slutt ikke tålte sin husbond, men ga seg til å stange når Jouni skulle kjøre ut fersk møkk til potetåkeren fra gjødselkjelleren. Da måtte Jouni fortelle sin drager: *"Nei, er du sånn så får jeg ta livet av deg"*. Så ba Jouni skogsherren om å komme, og han skjøt trekkdyret. Siden måtte Jouni selv slepe møkka ut på potetåker og enger. I sine lyse samekofte gikk Jouni der og gjorde oksens jobb.

Av saueull spant og sydde de gamle husmødrene både sine egne og mennenes klær.

Oddgeir Johansen: *Paulaharju om Porsanger*. Lokalhistorie gjennom finske briller. Lakselv 2001.